

COVID-19, desigualtat educativa i nous escenaris per a l'èxit escolar i educatiu

Direcció de l'Anuari de l'Educació

L'Anuari arriba a la dissetena edició en un context en què l'educació ha esdevingut més central que mai i està en el centre del debat polític i comunicatiu arran del nou escenari generat per la COVID-19. Les famílies han carregat un pes molt important de l'educació en una situació inèdita que ha fet emergir nous interrogants. D'una banda, la falta d'escola presencial segurament ha impactat de manera més greu en l'alumnat socialment més vulnerable. Això ha posat damunt la taula com compensar aquest alumnat per la pèrdua de competències, deguda a l'absència d'escola presencial durant el període de confinament. D'altra banda, les famílies, en especial les mares, han hagut d'abordar estratègies educatives i de conciliació familiar-laboral en un context crònic de dificultats de conciliació. A més, el professorat ha treballat de manera ràpida i vocacional, tot cercant noves respostes als nous escenaris i constatant que la digitalització educativa aporta elements, però que la presencialitat ha de tornar tan bon punt sigui possible, per les contribucions específiques i insubstituïbles que fa (en termes de socialització, de referents i models educatius, de continguts, de normes de treball, de rutines...).

L'Anuari, en la seva missió de combinar la mirada a llarg termini amb l'esforç de trobar respostes a les necessitats i reptes educatius més immediats, ha abordat el tema de la desigualtat educativa i les conseqüències del confinament amb una secció monogràfica especial anomenada «COVID-19 i educació». Alineat amb la fita de ser un mirall rigorós de les principals dinàmiques educatives, l'Anuari ha hagut d'aturar màquines, incorporar nous capítols i modificar visions en alguns dels existents per poder donar una resposta més acurada i rigorosa al nou escenari generat per la COVID-19.

En paral·lel, i amb l'objectiu de mantenir la perspectiva diacrònica de l'Anuari i les seves disset edicions, s'ha respectat l'estructura de la publicació i els diferents blocs als quals anualment para atenció.

En un primer bloc, es fa seguiment de les principals dades del sistema educatiu. Es dedica espai a les principals informacions relatives al sistema educatiu no universitari de les Balears, però també a elements específics com l'atenció a la diversitat, el paper de la semipresencialitat, la inserció professional de l'alumnat titulat de la UIB, entre d'altres.

En un segon bloc, s'estudien resultats del sistema escolar de l'arxipèlag, tot analitzant el rendiment acadèmic de l'alumnat immigrant (anàlisi d'especial rellevància tenint en compte que les Balears són la primera comunitat en presència d'alumnat immigrant en termes relatius) així com els resultats en competència matemàtica de l'alumnat de Balears.

En un tercer bloc, es dedica especial atenció a l'esfera de l'educació social, perquè cal tenir present que els espais d'aprenentatge fora de l'escola són cada pic més importants en la formació de competències i habilitats socials i professionals. En aquest bloc, es parla, entre altres coses, d'experiències innovadores de caràcter internacional en educació d'adults i aprenentatge al llarg de tota la vida, de la millora de qualitat de vida de les persones grans mitjançant la participació en programes educatius o d'experiències socioeducatives d'educació familiar en barris vulnerables com en el cas de sa Indioteria a Palma (Mallorca).

En un quart bloc, s'analitzen diferents iniciatives en l'àmbit de la recerca i la innovació pedagògica, com l'avantprojecte de llei d'educació de les Illes Balears, el model lingüístic escolar, l'educació emocional o les addiccions entre la població adolescent, entre d'altres.

El cinquè bloc és un monogràfic sobre l'educació afectiva i sexual. Es tracta d'un tema que ha agafat especial transcendència i rellevància en els darrers anys fruit principalment de dos aspectes. Primer, per l'absència d'una educació afectiva i sexual més consolidada, central i estable dins el currículum. Segon, per l'impacte de la pornografia en les plataformes tecnològiques i les xarxes socials que permeten noves formes de consum audiovisual i incideixen en les relacions personals. El ventall del monogràfic és divers i aborda propostes tant escolars com municipals en el conjunt de l'arxipèlag. També es presta atenció als tallers per a mares, pares i alumnat.

Per acabar, el sisè bloc és la secció monogràfica sobre COVID-19 i educació. Aquí es dona entrada a experts sobre el tema de les conseqüències educatives de la pandèmia i s'analitzen distintes etapes educatives com l'educació infantil o la formació professional. També tracta la relació família-escola durant el confinament o, en un altre capítol, es recull el paper dels professionals en psicologia educativa.

En conjunt, els diferents actors de la comunitat educativa, alumnat, famílies, professorat, s'han trobat de manera sobtada i inèdita en un nou escenari que, d'una banda, ha accentuat velles desigualtats i alhora ha fet emergir de manera ràpida nous plantejaments per abordar la nova realitat. Molts elements de la digitalització educativa, accelerats el darrer any, han arribat per quedar-se. No obstant això, el component presencial de l'educació continua essent un pilar fonamental per treballar per a l'equitat i la qualitat educativa, i cal que vagi trobant a poc a poc el seu nou lloc (un lloc central i essencial). A més, les circumstàncies de la COVID-19 també han comportat que la comunitat educativa hagi tingut dificultats per abordar amb normalitat la presa de decisions davant aquest escenari (per exemple, per determinar el grau de presencialitat o el nivell de suport extra i logístic requerit en els casos necessitats, entre d'altres).